

УДК 658.11:338.45; 338.1:352

[https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-1\(9\)-429-442](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-1(9)-429-442)

Коробка Світлана Василівна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів, <https://orcid.org/0000-0001-7521-6306>

АДАПТАЦІЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ДО ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ

Анотація. У статті аналізуються ключові аспекти адаптації малого підприємництва в Україні до глобальних кризових ситуацій. Мале підприємство відіграє ключову роль в економіці країни, забезпечуючи більшу частину робочих місць та сприяючи інноваційному розвитку. У статті проаналізовані основні проблеми, з якими стикаються малі підприємства, серед яких брак фінансування, нестача кваліфікованих кадрів та високі фінансові витрати. Здійснено порівняльну характеристику діяльності малих і великих підприємств в умовах змін. Окремо виділяються переваги та недоліки малого підприємництва. Здійснено SWOT-аналіз розвитку малого підприємництва, з врахуванням сильних та слабких сторін, можливостей та загроз.

Також відзначено, що мале підприємство може стати основою економічної стабільності, забезпечуючи не лише робочі місця, але й виробництво необхідних товарів і послуг на відновлюваних територіях. Однак для досягнення цих цілей вже зараз необхідно впроваджувати реформи на всіх рівнях влади, щоб створити сприятливі умови для розвитку малого підприємництва

Аналіз досвіду розвинутих країн підтверджує важливість малого підприємництва для економічного розвитку і стабільності. В Україні наявність державних програм підтримки, сприятлива податкова політика та розвиток цифрових технологій допомагають малим підприємствам адаптуватися до змінних умов. Також подано перспективи розвитку малого підприємництва в умовах післявоєнного відновлення, наголошуючи на необхідності підтримки інноваційних рішень, таких як е-комерція, і співпраці з навчальними закладами для підвищення кваліфікації кадрів.

Ключовим етапом для українського підприємництва може стати 2025 рік. Динамічні зміни, такі як перегляд податкових правил, підвищення енергетичних тарифів, необхідність цифрової трансформації та посилення соціальної відповідальності, створюють перед бізнесом нові виклики. Однак основне завдання полягає не в уникненні цих труднощів, а у використанні їх як можливостей для розвитку.

Ключові слова: мале підприємництво, економічна адаптація, кризи, інновації, підтримка підприємництва, післявоєнне відновлення, цифрові технології, е-комерція.

Korobka Svitlana Vasylivna Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Management Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv, Lviv, <https://orcid.org/0000-0001-7521-6306>

ADAPTATION OF SMALL BUSINESS IN UKRAINE TO GLOBAL CRISIS SITUATIONS

Abstract. The article analyzes the key aspects of the adaptation of small businesses in Ukraine to global crisis situations. Small business plays a key role in the country's economy, providing most of the jobs and contributing to innovative development. The article analyzes the main problems faced by small businesses, including lack of financing, lack of qualified personnel and high financial costs. A comparative characterization of the activities of small and large enterprises in the conditions of change was carried out. Advantages and disadvantages of small business are highlighted separately. A SWOT analysis of the development of small business was carried out, taking into account strengths and weaknesses, opportunities and threats.

It was also noted that small entrepreneurship can become the basis of economic stability, providing not only jobs, but also the production of necessary goods and services in regenerating territories. However, in order to achieve these goals, it is already necessary to implement reforms at all levels of government in order to create favorable conditions for the development of small entrepreneurship

Analysis of the experience of developed countries confirms the importance of small entrepreneurship for economic development and stability. In Ukraine, the availability of state support programs, favorable tax policy and the development of digital technologies help small businesses to adapt to changing conditions. Prospects for the development of small entrepreneurship in post-war recovery are also presented, emphasizing the need to support innovative solutions, such as e-commerce, and cooperation with educational institutions to improve the qualifications of personnel.

The year 2025 could become a pivotal stage for Ukrainian entrepreneurship. Dynamic changes, such as the revision of tax regulations, rising energy tariffs, the necessity for digital transformation, and the growing emphasis on social responsibility, present new challenges for businesses. However, the primary task is not to avoid these difficulties but to leverage them as opportunities for growth.

Keywords: small business, economic adaptation, crises, innovations, business support, post-war recovery, digital technologies, e-commerce.

Постановка проблеми. Мале підприємництво прогресує ключову роль в українській економіці, забезпечуючи більшу частину додаткових витрат, значну кількість робочих місць, що сприяють розвитку конкуренції, інновацій та зміцнення середнього класу. Однак сучасні проблеми, такі як пандемія COVID-19, масштабний збройний напад Російської Федерації та процес інтеграції ЄС, суттєво вплинули на комерційне середовище, створивши багато перешкод для сталого розвитку малого підприємництва.

Основні проблеми, з якими стикаються малі підприємства, включають брак коштів, брак кваліфікованих людських ресурсів, збої в логістиці, високі відсоткові ставки на фінансових ринках і перенесення операцій через ризики для безпеки. У той же час мале підприємництво демонструє високий потенціал до інноваційного розвитку завдяки своїй гнучкості та здатності швидко адаптуватися до змін.

Актуальність дослідження визначається необхідністю глибокого аналізу сучасних тенденцій, викликів і можливостей, що виникають перед малими підприємствами, а також розробкою рекомендацій для підвищення їхньої стійкості та конкурентоспроможності в умовах змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти розвитку малого підприємництва висвітлюються у працях: Васюти В., Лобас В., Зубко О., Гондарева І., Євтушенко В., Михайленко Д., Моїсеєва О. та інших. Однак зміни в розвитку малого підприємництва під час бойових дій та процесу повоєнного відновлення країни, враховуючи відповідні умови його функціонування, вимагають подальшого вивчення.

Метою цієї статті є вивчення актуальних тенденцій адаптації малого підприємництва в Україні до глобальних кризових ситуацій.

Виклад основного матеріалу. Мале підприємництво – основа української економіки, що забезпечує дві третини доданої вартості і більше ніж 80 відсотків робочих місць. Розвиток малого підприємництва стимулює конкуренцію на ринку і відповідне зростання конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу економіки, сприяє зміцненню середнього класу в суспільстві.

Аналіз досвіду розвинутих європейських країн підтверджує ключову роль малого підприємництва у розвитку економіки держави [3]. Його значущість полягає у здатності швидко адаптуватися до нових умов, залучати інвестиції для інноваційного розвитку. Мале підприємництво створює робочі місця в малих містах і селах, сприяє наповненню бюджетів та розвитку самозайнятості населення, що позитивно впливає на регіональний розвиток. Враховуючи цю важливість, необхідно регулярно моніторити тенденції його функціонування для коригування нормативно-правових та економічних умов з боку державних органів влади.

У сучасній економіці України мале підприємництво має важливу роль, взаємодіючи з середнім і великим підприємництвом, воно виконує функцію

пом'якшення соціальної напруги та врегулювання ринкових відносин, будучи основою формування середнього класу.

У ситуації воєнного конфлікту дуже складно управляти та забезпечувати стабільний рівень економіки. Саме розвиток сфери малого підприємництва може впливати на стан національної економіки, сприяючи прискоренню науково-технічного прогресу, створенню нових робочих місць і насиченню ринку. Мале та середнє підприємництво приносить близько 55% ВВП, у тому числі мале підприємництво – 16%. [4].

Аналіз динаміки підприємництва в Україні за 2010–2023 роки (рис 1), свідчить про суттєві зміни в структурі бізнес-середовища. Велике та середнє підприємництво демонструють скорочення, що відображає вплив економічних криз, війни та змін у зовнішньому середовищі. Натомість мале підприємництво зберігає стабільність і в окремі роки демонструє зростання, підтверджуючи свою роль як стійкого елемента економіки. Ці тенденції акцентують важливість підтримки малого бізнесу як ключового драйвера економічного відновлення та адаптації до нових умов.

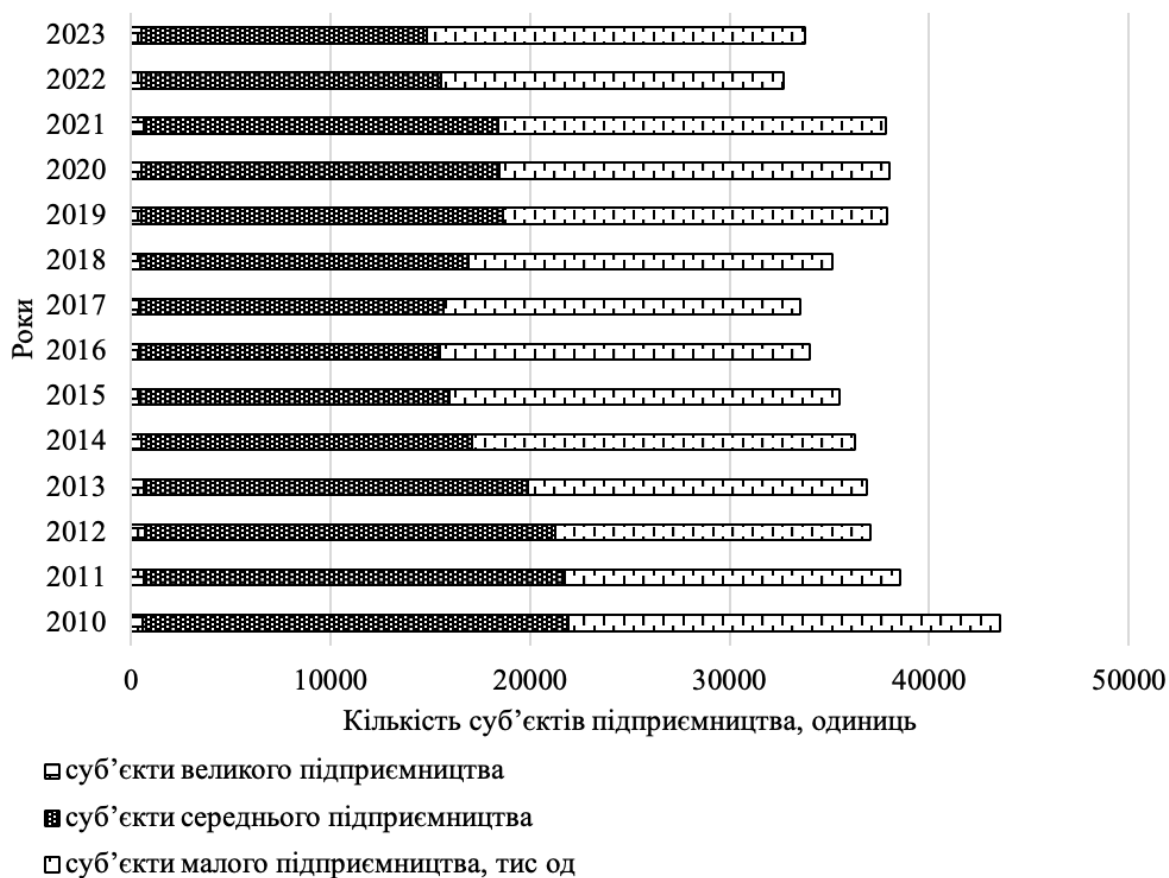

Рис. 1 Динаміка кількості діючих суб'єктів підприємництва за розміром,

од

Джерело: узагальнено автором на основі [9]

Основною функцією малого підприємництва є підтримання соціально-політичної стабільності суспільства, забезпечуючи середовище вільного вибору шляхів і методів на благо суспільства та організації власного добробуту. Мале підприємство відіграє ключову роль у економіці України, особливо у вирішенні питань зайнятості, що стає критично важливим у воєнний час та під час післявоєнного відновлення [3]. Аналіз кількості зайнятих осіб у підприємницькому секторі України за 2010–2023 роки показує суттєві зміни у розподілі робочої сили між великим, середнім і малим підприємництвом (рис 2).

Зайнятість у великому та середньому підприємстві зазнала суттєвого скорочення, тоді як мале підприємство залишається основою для забезпечення робочих місць, підтверджуючи свою важливість у підтримці економіки в умовах криз та змін.

Мале підприємство відрізняється від великого певним характеристиками (рис 3), в умовах нових викликів та змін у зовнішньому середовищі ці характеристики мають особливого значення.

Мале підприємство відрізняється від великого підприємства за кількома ключовими аспектами. По-перше, малі підприємства мають менший розмір, що виражається в обсязі виробництва та кількості працівників. Завдяки компактній структурі, вони більш гнучкі і здатні швидше реагувати на зміни ринку. Крім того, малі підприємства часто є джерелом інновацій, шукаючи нові підходи до вирішення проблем або задоволення потреб клієнтів. Також багато малих підприємств зосереджуються на соціальній відповідальності, надаючи увагу екологічним питанням і сталому розвитку, що може бути менш виражено у великих корпораціях.

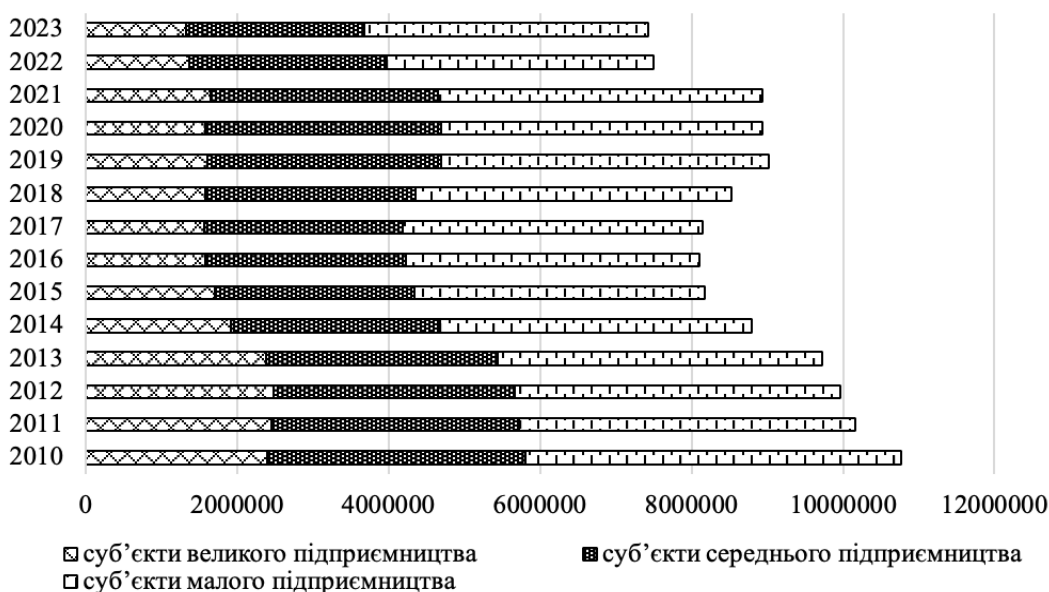

Рис. 2 Динаміка кількості зайнятих працівників за розміром підприємств, осіб.

Джерело: узагальнено автором на основі [9].

Особливості малого підприємництва дозволяють стверджувати, що йому притаманні риси як незалежність (в порівнянні з іншими суб'єктами господарювання) дій, можливість більш гнучких і оперативних рішень, адаптації до особливостей місцевих умов, сильних симпатіях серед населення, низьких операційних витратах, шансах на швидкий матеріальний успіх, довгострокових вигодах, можливостях суміщення кількох професій тощо. Всі ці риси дозволяють малому підприємству посісти вагоме місце в національній економіці [8].

Мале підприємництво має певні переваги та недоліки (рис. 4), які відображають його особливості, і кожен стикається з ними незалежно від обраної галузі та умов діяльності.

Малі підприємства відзначаються високою здатністю до адаптації, що дозволяє їм оперативно реагувати на зміни на ринку, потреби споживачів та економічні умови. Завдяки спрощеній організаційній структурі, вони мають менші адміністративні витрати і можуть швидко впроваджувати інноваційні рішення для задоволення попиту клієнтів.

Тісна взаємодія з клієнтами дає змогу створювати індивідуальні пропозиції та миттєво реагувати на зворотний зв'язок. Малі підприємства також мають менше бюрократичних бар'єрів, що дозволяє ефективно реалізовувати нові ідеї, а також швидко запускатися з мінімальними ресурсами.

Однак малі підприємства часто мають обмежений доступ до фінансування, що ускладнює залучення капіталу для розвитку та розширення. Крім того, багато з них залежать від кількох ключових осіб, що створює ризики у разі їх відсутності. Їхні масштаби та ресурси не дозволяють їм охоплювати великі ринки, а високий рівень конкуренції знижує прибутковість.

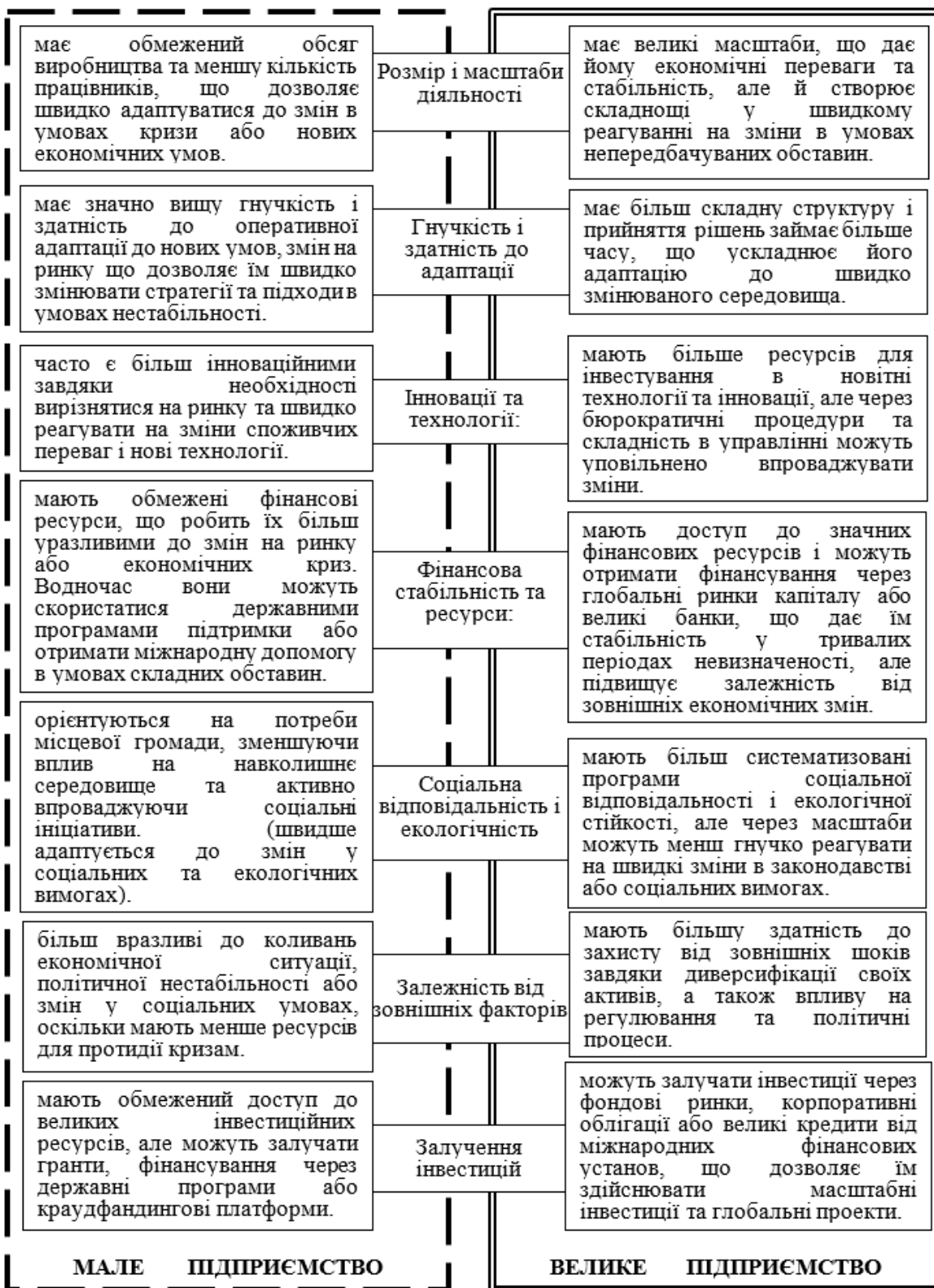

Рис. 3 Порівняльна характеристика діяльності малих і великих підприємств в умовах змін

Джерело: запропоновано автором

Також нестача досвіду в управлінні може ускладнювати ефективне ведення бізнесу, а чутливість до економічних коливань та зовнішніх факторів може загрожувати стабільності.

Рис. 4 Переваги та недоліки, які відображають особливості малого підприємства

Джерело: запропоновано автором

У період війни та відновлення після конфлікту малі підприємства здатні швидко адаптуватися до змінених умов, що дозволяє їм забезпечувати зайнятість та стабільність у місцевих громадах, особливо в регіонах, де великі корпорації мають обмежені можливості для діяльності. Вони відіграють важливу роль у децентралізації економіки, зменшуючи залежність від великих промислових осередків і сприяючи розвитку різноманітних секторів.

Окрім того, малі підприємства сприяють економічному зростанню, підтримуючи конкуренцію та інновації, що є особливо важливим під час війни, коли необхідно оперативно коригувати продукти та послуги відповідно до нових потреб. Їхні творчі та інноваційні підходи можуть стати основою для створення нових ідей і технологій, які будуть потрібні для відновлення та розвитку країни після завершення війни [3].

Розвиток малого підприємництва характеризується низкою проблем, які представлені за допомогою SWOT-аналізу і є характерними для України (таблиця 1).

SWOT-аналіз розвитку малого підприємництва в Україні в умовах післявоєнного відновлення демонструє як сильні, так і слабкі сторони, можливості та загрози для бізнесу. Сильними сторонами є стійкість малого підприємництва, що сприяє відновленню економіки, доступ до державних програм підтримки та міжнародної фінансової допомоги, а також активна підтримка з боку споживачів. Однак існують значні виклики, зокрема економічні труднощі, перебої в постачанні, обмеження на доступ до робочої сили та високі фінансові витрати через складні умови кредитування.

Таблиця 1.

SWOT-аналіз розвитку малого підприємництва

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>У період економічного відновлення після війни малий бізнес в Україні демонструє стійкість, що сприяє поступовому відновленню економіки. Спостерігається часткове відновлення попиту на продукцію та послуги, що важливо для стабілізації ситуації. Загальна макрофінансова стабільність підтримується завдяки розвинутій інфраструктурі, яка сприяє підтримці малих підприємств. Доступність державних програм, таких як “Доступні кредити 5-7-9 %” та “eРобота”, надає можливість для фінансування малого бізнесу, а міжнародна підтримка та грантові ініціативи доповнюють ці програми. В умовах війни особлива роль у відновленні бізнесу належить також споживачам, які активно підтримують підприємства, що допомагає їхньому виживанню та розвитку в складних умовах.</p>	<p>Вплив збройного конфлікту між Росією та Україною залишає значні економічні труднощі, зокрема перебої в постачанні та енергозабезпеченні, що становить серйозну загрозу для підприємництва. Погіршена ситуація з доступом до робочої сили через переміщення населення ускладнює розвиток бізнесу. Крім того, фінансові обмеження, високі відсоткові ставки та складні умови кредитування утруднюють залучення коштів для підтримки малого підприємництва. Інші проблеми включають появу недобросовісної конкуренції, коли деякі підприємці знижують вартість продукції, порушуючи трудові норми та умови праці. На додачу, надмірний адміністративний тиск з боку державних органів створює додаткові перешкоди для ведення бізнесу.</p>
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>Україна має можливості для покращення фінансування малого підприємництва через доступ до європейських програм, орієнтованих на інновації, сталий розвиток і цифрову трансформацію. Це також дозволяє брати участь у політичному процесі ЄС, що має вплив на майбутні переговори щодо вступу країни до Євросоюзу. Інтеграція з ЄС зменшує торгові обмеження, зокрема на експорт, а також відкриває нові можливості для малого бізнесу в публічних закупівлях. Важливим є залучення малого підприємництва до відновлювальних процесів після війни, а також створення інклюзивних можливостей для різних соціальних груп, таких як жінки, молодь, ветерани та люди з інвалідністю.</p>	<p>Малий бізнес в Україні стикається з низкою складних викликів у зв'язку з повномасштабною збройною агресією, економічною нестабільністю та глобальними тенденціями. Це ускладнює планування та ведення господарської діяльності, а також створює труднощі на ринку праці через міграцію, мобілізацію та дефіцит кваліфікованих кадрів. Енергетична нестабільність і зростання витрат на енергоносії збільшують операційні витрати, ускладнюючи прогнозування. Впровадження цифрових технологій стає необхідним для розвитку, однак обмеження в ресурсах та кваліфікаціях можуть бути бар'єрами. Крім того, зміни клімату вимагають перегляду бізнес-процесів для мінімізації впливу на довкілля, а конкуренція з європейськими виробниками на внутрішньому ринку ЄС і адаптація до європейських стандартів та законодавства створюють додаткові вимоги для малого підприємництва.</p>

Джерело: узагальнено автором на основі [10].

Можливості для малого підприємництва включають доступ до європейських програм фінансування, зменшення торгових обмежень завдяки інтеграції з ЄС та залучення підприємств до відновлювальних процесів. Водночас, підприємства стикаються з загрозами, такими як енергетична нестабільність, дефіцит кваліфікованих кадрів та необхідність адаптації до нових цифрових і екологічних стандартів, що створюють додаткові труднощі для розвитку.

Станом на вересень 2023 р., за результатами опитування громадської організації “Інститут економічних досліджень та політичних консультацій”, 2 відсотки підприємств не відновили свою діяльність після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, 90 відсотків – обмежили свою діяльність. [10].

Крім того, у бізнес-середовищі в Україні зберігаються проблеми, пов’язані з корупцією, обтяжливою податковою системою, слабкою судовою системою та недостатнім захистом майнових прав. Недостатньо сприятливе бізнес-середовище негативно впливає на інтерес іноземних інвесторів і приплив приватного капіталу [10].

За таких обставин мале підприємництво може стати основою економічної стабільності, забезпечуючи не лише робочі місця, але й виробництво необхідних товарів і послуг на відновлюваних територіях. Однак для досягнення цих цілей вже зараз необхідно впроваджувати реформи на всіх рівнях влади, щоб створити сприятливі умови для розвитку малого підприємництва, зокрема:

- формування збалансованої податкової політики, яка враховувала б потреби і стан конкретних підприємств;
- створення умов для стимулювання інвестиційної привабливості регіонів;
- зменшення корупції та бюрократії, що позитивно вплине на залучення інвестицій;
- підтримка інноваційного розвитку малого бізнесу через участь у грантових програмах та міжнародних конкурсах;
- розробка гнучкої кредитної політики для малого підприємництва за підтримки державних гарантій;
- розвиток соціальної відповідальності бізнесу та корпоративної культури.

Перераховані вище заходи сприятимуть розвитку підприємницьких ініціатив, підвищенню конкурентоспроможності економіки та країни в цілому. У довоєнний та воєнний періоди уряд вже запровадив через портал “Дія” ряд ресурсів для підтримки малого підприємництва, серед яких надання державних грантів для бізнесу. За сприяння уряду Німеччини та фінансування ЄС було

надано грантову допомогу для розвитку малого бізнесу. Незважаючи на складні умови безпеки, українські підприємці успішно адаптуються до нових реалій і продовжують свою діяльність. Основною стратегією розвитку малого бізнесу на сьогодні є орієнтація на експорт, що сприяє виходу на міжнародні ринки та підвищенню конкурентоспроможності.

У таких умовах ефективним підходом стане розробка різноманітних сценаріїв розвитку, від оптимістичного до песимістичного, що залежатимуть від факторів зовнішнього середовища. В умовах післявоєнного відновлення країни першочерговими кроками мають стати удосконалення нормативно-правової бази для стимулювання підприємницьких ініціатив. Важливо розробити пільгові програми кредитування та спрощену податкову політику для малих підприємств, а також підтримувати інноваційні методи ведення бізнесу, такі як е-комерція. Адаптація до нових методів ведення підприємництва дозволить підприємствам бути більш стійкими та гнучкими в умовах нестабільності.

Розвиток цифрових технологій сприяє появі нових форм підприємництва, і е-комерція є одним із найбільш актуальних напрямів, що дозволяє розширювати клієнтську базу або навіть ставати основною формою бізнесу. Для стратегічного розвитку малого бізнесу, орієнтованого на інновації, важливо налагодити співпрацю між навчальними закладами та підприємствами, щоб забезпечити необхідний рівень знань і кваліфікацій у майбутніх спеціалістів. Володіння сучасними технологіями та високий рівень компетентності фахівців є критичними для прийняття ефективних інноваційних рішень у довгостроковій перспективі. Впровадження інноваційних технологій дозволить бізнесу підвищити свою конкурентоспроможність, адаптуватися до змін та швидше реагувати на виклики зовнішнього середовища.

2025 рік може стати переломним для українського підприємництва. Постійно змінювані умови, такі як оновлення податкових правил, зростання енергетичних тарифів, необхідність цифрової трансформації та зростаюча роль соціальної відповідальності, ставлять перед підприємцями нові виклики. Головне питання полягає не в тому, як уникнути цих труднощів, а в тому, як перетворити їх на можливості для розвитку та зростання. Підприємці, які здатні мислити стратегічно, приймати відповідальні рішення та бачити у кожній перешкоді нову можливість, зможуть досягти успіху навіть у найскладніших обставинах.

Висновки. Мале підприємництво в Україні є важливим елементом економічної стабільності та розвитку, особливо в умовах криз і воєнних конфліктів. Його роль у забезпеченні зайнятості, підтримці інновацій та розвитку середнього класу є незамінною, оскільки воно здатне оперативно адаптуватися до змін в економічному середовищі, що особливо важливо під

час відновлення після війни. Проте, розвиток малого підприємництва стикається з низкою перешкод, серед яких брак фінансування, високі податкові навантаження, недостатня правова захищеність та проблеми з інфраструктурою.

Аналіз сучасних проблем і можливостей малого підприємництва в Україні показав, що для забезпечення його сталого розвитку необхідно здійснити низку реформ. Це включає поліпшення нормативно-правової бази, стимулювання інвестицій, спрощення податкової системи та розвиток інноваційної діяльності. Важливою є також підтримка іноземних інвестицій та інтеграція українського бізнесу в європейську економіку через зниження торгових бар'єрів та доступ до європейських фінансових програм.

Подальші дослідження повинні зосереджуватись на аналізі механізмів підтримки малого підприємництва в умовах воєнного конфлікту та післявоєнного відновлення. Особливу увагу слід приділити питанням діджиталізації підприємництва, розвитку е-комерції та адаптації малих підприємств до нових технологічних стандартів. Важливим напрямом є також вивчення ефективності державної підтримки малого бізнесу через грантові програми та інші фінансові інструменти. З огляду на постійні зміни в умовах зовнішнього середовища, важливо розробити стратегії, які дозволять малому бізнесу не тільки вижити в складних умовах, але й стати рушійною силою економічного відновлення та інтеграції України в міжнародний економічний простір.

Література:

1. Васюта В.; Лобас В.; Зубко О. (2024) Сучасні проблеми розвитку малого підприємництва в Україні *Галицький економічний вісник*, 2 (87). https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02 (дата звернення: 01.01.2025)
2. Гонtareва І. В., Євтушенко В. А., Михайленко Д. Г. (2023) Стан та особливості розвитку підприємництва в повоєнний період. *Науковий журнал «ECONOMIC SYNERGY»*, 2 (8). С. 148–158. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2023-2-11>
3. Іонан В. (2022) Роль підтримки МСП у відновленні післявоєнної економіки країн світу. *Українська правда*, URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/11/22/694090/> (дата звернення: 01.01.2025)
4. Козак А. Р. (2021) Роль та місце малого бізнесу в економіці України та світу. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2. 13. С. 236–241. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/11281> (дата звернення: 01.01.2025)
5. Коробка, С. В. (2023). Особливості релокації малого підприємництва в умовах війни. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, (7). DOI <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-04-14>
6. Коробка, С. В. (2024). Тенденції розвитку жіночого підприємництва: нові горизонти та можливості. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, (11). DOI <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-04-09>
7. Михайленко, Д. (2024). Сучасні тенденції розвитку малого підприємництва в Україні. *Економіка та суспільство*, (60). DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-139>

8. Моїсєєва О. М. (2011) Особливості організації та функціонування малого підприємництва в Україні. *Ефективна економіка : електронний журнал*. 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=482>.

9. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.01.2025)

10. Про схвалення Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках Розпорядження кабінет міністрів України від 30 серпня 2024р. № 821-р. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-%D1%80#Text>

11. Шопська, Ю. (2023). Аналіз стану та тенденцій розвитку сектора малого підприємництва в проекції забезпечення його фінансової безпеки: проблемно-орієнтовний аналіз. *MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS*, (4), 218–224. DOI <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-30>

References:

1. Vasiuta, V., Lobas, V. & Zubko, O. (2024) Suchasni problemy rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini [Modern problems of small business development in Ukraine]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk – Galician Economic Herald*, 2 (87). Retrieved from: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02 [in Ukrainian].

2. Hontareva, I. V., Yevtushenko, V.A., & Mykhailenko, D.H. (2023) Stan ta osoblyvosti rozvytku pidpriemnytstva v povoiennyi period [The state and peculiarities of the development of entrepreneurship in the post-war period]. *Scientific journal "ECONOMIC SYNERGY" – Scientific journal "ECONOMIC SYNERGY"*. 2 (8). 148–158. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2023-2-11>. [in Ukrainian].

3. Ionan V. (2022) Rol pidtrymky MSP u vidnovlenni pisliavoiennoi ekonomiky krain svitu [The role of SME support in the recovery of the post-war economies of the world]. *Ukrainska pravda – Ukrainian truth*. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/11/22/694090/>. [in Ukrainian]. (date of application: 01.01.2025).

4. Kozak A. R. (2021) Rol ta mistse maloho biznesu v ekonomitsi Ukrainy ta svitu [The role and place of small business in the economy of Ukraine and the world] *Visnyk studentskoho naukovohto tovarystva DonNU imeni Vasylia Stusa – Bulletin of the student scientific society of DonNU named after Vasyl Stus*. 2. 13. 236–241. Retrieved from: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/11281>. [in Ukrainian]. (date of application: 01.01.2025).

5. Korobka, S. V. (2023). Osoblyvosti relokatsii maloho pidpriemnytstva v umovakh viiny [Peculiarities of small business relocation in wartime conditions]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia – Problems of modern transformations. Series: economics and management*, (7). DOI <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-04-14>. [in Ukrainian].

6. Korobka, S. V. (2024). Tendentsii rozvytku zhinochoho pidpriemnytstva: novi horyzonty ta mozhlyvosti [Trends in the development of women's entrepreneurship: new horizons and opportunities]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia – Problems of modern transformations. Series: economics and management*, (11). DOI <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-04-09>. [in Ukrainian].

7. Mykhailenko, D. (2024). Suchasni tendentsii rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini [Modern trends in small business development in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, (60). DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-139>. [in Ukrainian].

8. Moisieieva O. M. (2011) Osoblyvosti orhanizatsii ta funktsionuvannia maloho pidpriemnytstva v Ukraini [Peculiarities of the organization and functioning of small business in Ukraine]. *Efektivna ekonomika : elektronnyi zhurnal – Efficient economy: electronic magazine*. 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=482>. [in Ukrainian].

9. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

10. Pro skhvalennia Stratehii vidnovlennia, staloho rozvytku ta tsyfrovoi transformatsii maloho i serednoho pidpriemnytstva na period do 2027 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2024-2027 rokakh [On the approval of the Strategy for the recovery, sustainable development and digital transformation of small and medium-sized enterprises for the period until 2027 and the approval of the operational plan of measures for its implementation in 2024-2027]. *Verkhovna rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine* Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-%D1%80#Text>

11. Shopska, Yu. (2023). Analiz stanu ta tendentsii rozvytku sektora maloho pidpriemnytstva v proektsii zabezpechennia yoho finansovoi bezpeky: problemno-oriietovnyi analiz. [Analysis of the state and development trends of the small business sector in the projection of ensuring its financial security: problem-oriented analysis] *MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS – MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS*, (4), 218–224. DOI <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-30>